

Inserati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
16 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu
administracija in ekspedicija na
Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " "
za četrt leta . . . 2 " "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Stalnem trgu
hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in soboto.

Cegavi so župnijski zapiski?*)

Nedavno se je o zadevah umrlega g. župnika Lesjaka dunajskim listom poročalo, da mu je okrajni glavar Fladung na povelje vladino vzel župnijske zapiske ter jih izročil g. kaplanu, in tudi litijski okrajni glavar g. Vesteneck, kakor je iz tamošnjega dopisa v zadnjem „Slovencu“ razvidno, trdi, da spisovalci teh zapiskov so pod oblastjo okrajnih glavarstev. Eni pa pravijo, da ti zapiski so cerkveni. Kdo ima tedaj prav?

Da to ložej presodimo, treba je preiskovati, kdo je te zapiske vpeljal, kdo ima tedaj prvo lastninsko pravico do njih? Kajti vprašanja taka treba je rešiti z dejanskimi dokazi, ne pa s samimi trditvami.

Kdo je tedaj vpeljal te zapiske? Katoliška cerkev! Že l. 1563 je občni cerkveni zbor tridentinski določil, da župniki morajo imeti knjigo, v katero naj zapisujejo imena oseb, ki želé v zakonski stan stopiti, priče, pa dan in kraj poroke, in da naj to knjigo skrbno hranijo. Tudi naj imajo knjigo, v katero naj zapisujejo imena krščenih otrok in njihovih botrov**). Katoliška cerkev je tedaj že več ko 200 let pred cesarjem Jožefom II. svojim duhovnim pastirjem zaukazala, napraviti in spisovati matične knjige. Ker pa določbe omenjenega zbora niso bile dovolj natančne, so papeži to reč še bolj strogo določili. Papež Pavel V. je že l. 1614 na svitlo dal rimski obrednik (Rituale Romanum), ter je vsem patrijarhom, nadškofom,

*) Stand der Frage wegen der pfarrlichen Tauf-, Trauungs- u. Sterbebücher in Oesterreich. Von dr. Josef Fessler, Wien bei Sartori 1869.

**) Conc. Trid. Sess. 24 de reform. matrim. cap. 1 et 2.

škofom, opatom in fajmoštrom zapovedal, pri deljenju sv. zakramentov in pri cerkvenih opravilih natančno po tem obredniku ravnati. V tem obredniku zadnje poglavje govori o župnijskih zapiskih, zlasti o krstnih, poročnih in mrtvaških bukvah, o imenikih birmancev in imeniku družinskem (liber status animarum). Tudi je natančno povedano, kaj naj se v dotične bukve vse zapiše. Škofije so brez ugovora sprejele te določbe papeževe in napravile omenjene zapiske. Nadškofija praška jih je bila pa še prej vpeljala, preden je omenjeni obrednik rimski prišel na svetlo in l. 1605 zapovedala napraviti krstne bukve prav s tistimi rubrikami, kakor jih je pozneje določil papež Pavel V. Ravno tako je škofija olomuška že l. 1591 zaukazala fajmoštrom natančno spisovati krstne in poročne knjige, ter je to določbo l. 1666 zopet ponovila in dekanom naročila pri kanoničnem obiskovanju paziti na to, ali fajmoštri pravilno zapisujejo krstne, poročne in mrtvaške bukve ali ne.

Vsaka škofija zamore dokazati, da je že zdavnej pred cesarjem Jožefom II. imela svoje matične knjige, in da te knjige so bile lastnina cerkvena. V ljubljanski škofiji segajo n. pr. v škofijski cerkvi krstne bukve nazaj do l. 1560, v šentpeterski cerkvi do l. 1530, starološke celo do l. 1448.

Da so bile te knjige res lastnina cerkvena, priča cesar Jožef II. sam. Njegov sodnijski red, izdan 1. maja l. 1781 in veljaven od 1. januarja l. 1782, govorec o javnih pismih določuje: „Javnim pismom se mora verjeti o dogodkih, ktere obravnavajo. Javna pisma pa so: a) pisma, ktera zapisujejo deželni, sodnijski in drugi državni ali pa od dežele priseženi uradniki, ki so postavljeni in pooblašteni, da smejo spisovati taka pisma; b) pisma, ki jih v urad-

nih zadevah spisujejo gosposke ali pa njihovi priseženi in za to pooblašteni uradniki; c) pisma, ki jih spisujejo v vnanjih deželah za to pooblašcene osebe, in ki so poverjene po šegi dotičnih dežel; d) meniške oporeke pravilno od notarjev napravljene; e) bukve pravilno postavljenih sensalov, če se spisujejo po zapovedanem načinu; f) krstne, poročne in mrtvaške bukve župnikov.

Iz tega je razvidno, da cesar Jožef II. omenjenih knjig ni prišteval k državnim knjigam, ampak da jih je javno pripoznaval za lastnino župnikov, da se jim je pa že takrat vsled starodavne navade pripisovala javna veljava. Tudi se do tistihmal vlada ni vtikala v župnijske od duhovne gosposke zapovedane knjige. Le enkrat se je zgodilo, da se je duhovnikom od posvetne gosposke zatrdila neka že zdavnej od cerkve dana določba. Nekteri duhovniki so namreč v krstne bukve zapisovali tudi imena nezakonskih očetov po naznanilu nezakonskih mater, ali po javnem mnenju ali tudi samo po natolcevanju duhovnega pastirja. Ker je pa to škodovalo dobremu imenu dotičnih ljudi, zato je vlada to ostro prepovedala in škofom zaukazala, da naj v tem smislu svoje duhovnike podučé. Pa s to določbo je vlada zatrdila le to, kar je že prej veleval obrednik rimski, kar pa nekteri duhovniki spolnovali niso.

Imamo tudi še neki drugi vladin ukaz, ki fajmoštrom veleval, da naj določno in pravilno pišejo. Večkrat se je namreč zgodilo, da plemenite prosilke za državne vstanove niso mogle precej sestaviti plemskega svojega rodovnika, ker so bila nektera imena v cerkvenih maticah slabo in nepravilno pisana. Zato je vlada po škofijskih ordinarijatih duhovnikom zatrdila, da naj pri krstih zlasti iz imenitnih plemskih rodbin zahtevajo, da se jim imena in priimki

Zgodovina Črne Gore.

Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Koj s početka svoje vlade se je bilo treba Savi braniti proti obnovljenemu navalu Turkov, ktere pa je hrabro odbil, in neprijatelju mnogo škode zadal. Tudi Sava je šel na Rusko, da je dobil novčene podpore, in je bil od carice Elizabete bogato obdarovan.

Vrnivši se v Črno Goro, izvolil si je vladika Sava v porazumljenju z narodom za pomočnika v vladanju zemlje bratranca svojega Vasilja, kteri, od srbskega patrijarha na nadbiskupstvo posvečen, je od l. 1750. vlado do cela vzel v svoje roke, ko je Sava mirno živel v tihej samoti samostanskej.

Vasilij je marsikaj prenapredil in zboljšal v notranjej upravi, in izbojeval je srečne boje s Turki, kteri so vzlasti 1756. l. se z veliko silo vrgli na Črnogorce, pa so utrpeli v bitvah

znamenito škodo. Mora se tu omeniti junaški čin črnogorskega junaka Nikice Tomanovića, ki je s samo 40 tovariši se splazil v turški stan, v katerem je bilo 30.000 mož, napal pašo v njegovem šotoru obdanega z agami in begi, ter njega in neke njegove dostojnike pobil. Na to se je Tomanović s handžarom v roki skozi gnječo presekala, in s šestorico tovarišev se povrnil k svojim krvaveč iz mnogih ran.

Kakor njegova prednika, tako je tudi Vasilij šel na Rusko leta 1752, in ga je carica Elizabeta bogato obdarovala. Potem je bil še dvakrat na Ruskem, pri kterej priliki je izposloval tudi to, da so odloženo število mladeničev črnogorskih sprejemali v vojaške ustanove ruske na odgojo. Ko je Vasilij bival v Petersburgu, zalezla ga je smrt l. 1766. Za naslednika svojega je proglasil mladega svojega bratranca Petra Petrovića, ki je bival pri njem in ktere ga je dal carevič Pavel njegovemu poklicu primerno odgojiti.

Po smrti Vasilijeve je palo breme vlade znova na vladiko Savo, kteri se je je bil že

pravno odvadil in zato jo slabo vodil; kajti le tako je mogoče bilo nekemu Štefanu Malemu izdati se za ruskega cara Petra III., ter si tako nakloniti Črnogorce, da je mogel neomejeno vladati. Zastonj je razglaševal vladika, ki je rajnega Petra III. osebno poznal bil, da Mali je slepar; Črnogorcem je ljubša bila vrllost in postavnost samozvanca, nego slabost Save, in podvrgli so se radi njegovej vladí, tako da je vladika vso moč zgubil.

To vrtoglavo stanje v Črnej Gori pa je bilo jako po godu Turkom, kteri so se zategadelj spojili z Benečani proti Črnogorcem, in so leta 1768 s treh strani obdali Črno Goro. Turki so zahtevali, da bi jim Črnogorci izdali Štefana Malega pa ipekega patrijarha Vasilija, ki je bil njih preganjanju utekel v Črno Goro. Ali Črnogorci so se uprli temu zahtevanju in so lažnjivega Petra III. varno stražili v samostanu brčelskem. Bilo pa je ta čas veliko pomankanje streliva, ker Benečani niso pustili smodnika v deželo. Ali junaški Črnogorci so si ga poiskali pri Turkih, ktere so potolkli v

starišev določno na kak listek zapišejo, da jih zamorejo potem enako določno in natančno zapisati v krstne bukve in krstne liste. Ta ukaz ob enem pa tudi priča, da cerkvenematične knjige, ki so se dotlej spisovale le vsled cerkvene vredbe, so tudi pred deželno gospodsko veljale za veljavna dokazovala, in da je vlada vse, kar se ji je v tej zadevi zdelo potrebno, duhovnikom sporočila po škofijskih ordinarijatih ter s tem pripoznala, da te knjige so lastnina cerkvena, in da le škofje imajo pravico duhovnikom dajati povelja o matičnih knjigah cerkvenih. (Dalje sledi.)

Svojim bralcem.

Ko je bil predzadnji (sobotni) list „Slovenca“ zasežen, zavoljo poročila o javni ugovorni obravnavi pred c. k. deželno sodnijo, smo bili tako omamljeni, da nam je skoro pamet zastala. V poročilu namreč ni bilo nič družega, nego kar se je pri tej obravnavi godilo, in kar je naš vrednik govoril v obrambo zaseženega članka. Do zdaj smo bili te misli, da se ono, kar se govori in godi pri javni obravnavi, h kateri sme priti vsak odrasčen človek, tedaj očitno pred svetom, sme ravno tako pisati v listu, kakor n. pr. obravnave državnega in deželnega zbora, mestnega starešinstva, kupčijske zbornice itd. Kajti — tako smo modrovali mi — da se kaj nepriстойnega ne zgodi in ne govori v teh javnih obravnavah, za to skrbi že predsednik, ki ima nalogo hipoma ustaviti vsako nespodobnost.

Tako smo modrovali mi, a motili smo se. Kakor se utegne primeriti, in se je res že primerilo, da censura naša zaseže kak članek, nad katerim se nobena druga cenzura ni spodtaknila, tako se lahko pripeti in se je pripetilo nam, da to, kar se je pred sodnijo smelo govoriti, se potem vendar-le pisati ne sme.

Ta skušnja, zoper katero zdaj še ne vemo pripomočka, nas je tako poparila, da smo v svoji obupnosti nad tako čudovitimi razmerami povzdignili se do uvodnega članka v zadnjem „Slovenca“ z nekoliko nado, da ga cenzura naša morda ne bo prišla, da bo vsaj enkrat strinjala se z našim mnenjem, da namreč ta članek ne buta ob slavni § 300. k. p. In glej! nismo se motili, omenjeni uvodni članek je smel iti med svet, policija nam ni pobrala lista, ktere ga imajo plačati naročniki naši.

Vsled bridkih skušenj posebno zadnjih mescev smo v ne majhui zadregi. Kaj nam je pisati, da na eni strani zadovoljimo svoje na-

ročnike s količkaj spodobnim blagom, na drugi strani pa ne treščimo ob ta ali oni paragraf, ktere ga ne vidimo, pri sedanjih okoljščinah ga z najboljšo voljo tudi res skoro videti ne moremo? Dober svet je tu res zlatá vreden. Že smo izrekli prisrčno željo, naj bi se vpeljala zopet cenzura Bachove dóbe, da se namreč pošlje politični in sodnijski oblasti stavek lista pred tiskom v pregled; kar bi cenzuri ne bilo po godu, bi se potem izpustilo, in tako bi se list obvaroval izdatne denarne škode. Dokler tega ni, si pri sedanjih nemilih razmerah, kadar se vsedemo pripraviti rokopis za časnik, ne moremo nikdar biti gotovi, da ne bomo edino le za državnega pravdnika pisali in da list ne bo zagledal belega dné. Tega javno pripoznati se nikakor ne sramujemo, če tudi bi kdo utegnil priti do misli, da nismo sposobni vredovati slovenskega lista.

Ravno ta misel, ki bi se vsled pogostih konfiskacij utegnili vsiliti komu izmed naročnikov naših, nas je napotila, da pišemo te vrste. Mi imamo trojno odgovornost, trojne dolžnosti: do naročnikov ali slovenskega občinstva sploh, do politične in sodnijske oblasti in slednjič do samega sebe. To trojno imamo vedno pred očmi, tedaj ni pričakovati, da bi pri vredovanju lista lahkomišljeno, površno ali celo hudobno ravnali. Odgovornost občinstvu nasproti nam veli, podajati le izbrano, najboljšo blago, kajti če tega ne storimo, brž smo ob zaupanje in to po pravici. Zaupanje slovenskega občinstva do nas nam pa gotovo dviga srce, jači duševne moči, da si prizadevamo vstrezati njegovim željam in po vsem opravičiti v nas stavljeno zaupanje. Mislimo, da nam bo to vsak verjel.

Nič manja ni naša odgovornost nasproti politični in sodnijski oblasti. Tej nasproti smo odgovorni s svojo osebo, z izdatno varščino (kavcijo), ktere zapade vsaj kak del, ako prestopimo kak paragraf kazenske postave. Vsak nam bo tedaj verjel, da nalašč ne bomo silili v nevarnost, marveč se je po vsi svoji previdnosti in moči ogibali. Če vkljub temu skoči nenadoma kak paragraf kviško zoper nas, je to le nesreča, za katero gotovo prej nismo vedeli.

Slednjič smo odgovorni za svoje peró tudi s svojo osebo, s svojo prostostjo. Znano je, da je bilo že več slovenskih časnikarjev zaprtih. Ni nam treba opozorovati še posebno na posledke takega zavora. Če tudi zaprti čez nekaj mescev pride zdrave kože in dobre volje iz ječe, katero mu lajša lahka vest, kaj pa med

krvavej bitvi, v kterej je 3000 Črnogorcev vrglo 60.000 mož močno vojsko neprijateljev. V tej bitvi se je prvičrat bojeval proti Turkom pozneje tako slavni vladika Peter Petrovič. Zguba Turkov je bila neizmerna, bogati plen zmagačev je bilo 3000 konj, 1300 stanov, med temi stan vezir, in velika zaloga živeža in vojskine robe.

Leta 1769 je nastala vojska med sultanom in carico rusko Katarino II., ktera je poslala v Črno Goro Dolgorukega z novim pozivom na junaški narod. Ta poslanec vidé neomejeno udanost ljudstva Štefanu Malemu, gledal je toraj tudi njega nakloniti ruskej strani, da-si je do cela prepričan bil o njegovem sleparstvu, in poklonil mu je raznih darov.

Štefan Mali je stanoval največ v Crmnici, in glavno svojo skrb je obračal na to, da se dobro utrdijo gorski prelazi in soteske proti Turkom. Osebo je nadzoroval ta dela, in pri nekej takej priliki ga je zadela nesreča leta 1770; preveč se je bil približal kamnolomu in odhrušen kos skale ga je tako zelo ranil,

da je prišel ob oči; ozdravel je, ter potem štiri leta mirno živel v samostanu brčelskem, kjer ga je naposled lastni sluga, rodóm Grk, podkupljen od skadarskega paše, zavrtno napal in umoril.*)

Pravi rod tega čudnega človeka nikdar ni prišel na dan. Postave je bil srednje, rasti pravilne in kože rujavkaste. Srbski je govoril z naglasom Ličanov in Dalmatincev, jeli je znal čitati in pisati, ni se moglo spaziti. Bil je junašk bojovník in dober jezdec, pri tem jasnega duha, ter udan igri in pitju. Te lastnosti s pretvezo, da je visokega rodu, učinile so ga ljubljenca prostodušnemu ljudstvu črnogorskemu, tako da mu je bilo slepo udano.

Po smrti Štefana Malega je znova prevzel vladó Sava, in za pomočnika je imenoval zgoraj omenjenega Petra Petroviča.

*) Štefana Malega je vladika Peter II. izbral za predmet dramatiške basni.

(Dalje sledi.)

tem počne rodovina njegova, če jo kaj ima in jej je rednik? O čem živi, če nima lastnega premoženja? Pri vsej navdušenosti za narodno pravično reč mora vrednik slovenskega lista vendar ohraniti srcé tudi za svoje; če žrtvuje sebe že nemilim razmeram upajoč boljših časov, vendar ne sme in ne more trmoglavó žrtvovati svojemu prepričanju tudi svojih. In to zadnje je najzanesljivejše poročstvo za to, da ne bo nepremišljeno ravnal, ne nalašč zaletaval se ob različne paragrafe, ampak da se jih bo ogibal z vso bistroumnostjo, kar si je mogel pridobiti je po dolgih skušnjah in študiranji tiskovnih postav.

Po vsem tem bo lahko vsak misleč človek razvidel, da mi ne iščemo nevarnosti, in da, če se vjamemo, se nam to zgodi nenadoma. Skušnje pa človeka izuče, mi smo doživeli dosti zeló britkih, zato naj z nami vred tudi bralci in dopisniki naši imajo potrpljenje, saj to ne more dolgo trajati; nenaravne razmere se razderó same po sebi, kajti kar nima trdne podlage, razpade. Upajo naj z nami vred, da bode Slovincem kmalo gorkeje solnce sijalo in milejše jim svetile zvezde.

Politični pregled.

V Ljubljani, 24. novembra.

Avstrijske dežele.

Z Dunaja, 24. nov. (Izv. telegram.) Kardinal Rauscher je danes ob 3. uri popoldne umrl. R. I. P.

Cesar so majorju Uchatiusu, ki je iznašel jekleni bron za nove topove, v pripoznanje podelili red sv. Štefana.

V Pragi so bili pri mestnih volitvah z veliko večino izvoljeni vsi (30) od staročeske stranke priporočani kandidati.

Za gališkega c. namestnika je grof Potocki neki že potrjen. Za deželnega maršala priporoča vlada na prvem mestu grofa Dzieduszyckega, potem Groholskega in slednjič Badenia. Namesto Ziemialkovskega ima Wodzicki postati minister.

Levovski mestni odbor je vseučilišnega rektorja in državnega poslanca Čerkavskega izvolil za uda deželnega šolskega sveta gališkega.

Hrvatski „Obzor“ je nedavno objavil neki članek, v katerem slovanskim strankam priporoča spravo in edinost. Liberalizem v Evropi, pravi je zgubil svojo čarobno moč. Eni so pod krinko liberalizma uganjali največe traparije, eni pa hudo posilstvo. Spomnimo se na eni strani le na španske federaliste in pariške komuniste, na drugej pa na posilnosti Bismarkove in njegovih privržencev na Nemškem in zunaj Nemške. Ne spodobi se tedaj za narode slovanske, da bi se prepirali in pod liberalnim kladvom ječali. Ko je krona poklicala grofa Hohenwarta v ministerstvo, sklepa „Obzor“, imela je slovo slovanskega življa v monarhiji pred očmi. Poskušnja je spodletela, pa se zamore zopet ponoviti, če se edinost in složnost med Slovani povrnete.

V Gradcu je imel 22. t. m. III. volilni razred volitve za mestno starešinstvo. Borba je bila huda, pa zmagała je z majhno večino stranka liberalna.

Vnanje države.

Bismark je koncem preteklega tedna prišel v Berlin in 21. t. m. poklonil se cesarju.

Švicarski časnik „Gaz. de Lausanne“ piše, da berlinska vlada od Švice ni zahtevala, da naj ji izda grofa Arnima, ker je le kriv političnega pregreška. Tudi Arnim ni več v Švici, ampak je odšel v San Remo.

Z jugoslovanskega bojišča se naznanja, da bivši francoski kapitan Barbier je turško kulo v Zubcih z dinamitom razdjal. Posadka turška se je umaknila in prepustila kulo vstajnikom, ki so našli v njej mnogo živeža. Čez mejo dalmatinsko prihaja zopet veliko begunov. Pribevalci na Popovem polju so zopet prijeli za orožje.

Izvirni dopisi.

Novomesto, 21. nov. Pričakoval sem, da bode spretnejša roka popisovala svečanost zlate maše mil. g. prošta Simona Wilfana. Ker se pa tega dela do sedaj še nihče ni lotil, naj bo meni dovoljeno nekoliko črtic zabilježiti in to slovesnost še našim potomcem ohraniti.

Predvečer, t. j. 6. nov., okoli šeste ure zvečer veselo zapoje veliki zvon in precej za njim se oglasijo še drugi trije, ter naznanujejo prihod mil. gosp. knezoškofa, ki so blagovolili priti g. zlatomašniku pridigovat. Ko bi trenil, so se prikazale lučice na oknih, kjer so se imeli veliki gost memo peljati. Posebno lepo in okusno je bila proštija — kapitel — okinčana in razsvitljena. Nad velikimi durmi med mlaji, zelenjem, zastavami in mnogobrojnimi lučicami pozdravljal je mil. gosp. knezoškofa krasen, trojbarven napis: „Srčno pozdravljen!“ Neštevilna množica vernikov je pričakovala višjega pastirja deloma pred kapitelnom, deloma v cerkvi. Mil. g. knezoškof so se podali najprej v sijajno razsvitljeno cerkev počastiti sv. R. T., kjer so jih g. jubilar z asistenco pričakovali. V kapitel grede so se jim poklonili zastopniki vseh vojaških in civilnih oblast, mestne uniformirane straže in mestno starišinstvo, ter spremili mil. gosp. knezoškofa v njihovo stanovanje. Visokemu gostu na čast je svirala meščanska uniformirana godba na kapitelskem dvorišču nekoliko prav dobrih viž. Med godbo je došel g. jubilaru prvi telegram iz Dunaja, v katerem g. pl. Langer, drž. poslanec, g. proštu čestita k poslavljenju od Njih Veličanstva, in potem vže precej pozno doide še telegram od g. dež. predsednika, kateri jim srečo voši k podelitvi reda železne krone.

Drugi dan, t. j. 7. nov., ob deseti uri se je imela slovesnost izvrševati. Uže veliko prej, dasiravno vreme ni bilo vgodno, se je jelo zbirati ljudstvo od blizo in daleč. Duhovnikov je došlo okoli trideset, med njimi mil. g. prošt metliški, g. dekan trebenjski, g. dekan semiški, g. vojaški duhovnik Tomše iz Zagreba, gosp. župnik šentrupeški, gosp. Tomc iz Suhorja, večidel vsa dekanijska duhovščina, č. o. Bernard, gvardijan novomeški, in celo iz Nazareta č. o. Atanazij. Ob 10. uri se je med pritrkovanjem in meščansko godbo pomikal impozanten sprevod iz kapitela v cerkev. Najpred so šli s zastavami, potem godba, kapiteljski križ, duhovščina sparama, asistenca, g. jubilar in za njim svatje, vsi c. k. gospodje častniki in c. k. vradniki. Sprevod je jako povzdignila tukajšna mestna straža, ki mu je delala špalir. Cerkev, sicer prostorna, je bila natlačena, da ni bilo moč se ganiti, in še je morala nadpolovica zunaj cerkve ostati.

Po zapetem Veni Sanct Spiritus so stopili mil. knezoškof na leco in imeli v radosti vseh zbranih slavnostno pridigo. S krepkim glasom so risali naj prej življenje g. jubilanta, potem prestopili na zahvalno nedeljo in tu razložili ljubezen Božjo do nas in našo hvaležnost do Boga. Posebno ginljivo je bilo pa slišati nadpastirja se priporočati sebi izročnim vernikom v molitev, da bi nobenega izmed svoje čede ne zgubili. Res je bila to po

želji g. jubilanta prava misijonska pridiga, kajti sami mil. g. knezoškof so le-sem prišli, da so prvičrat tu povzdignili svoj višje pastirski glas, prišel jim je iz srca in najdel tudi pot v srca vseh poslušavcev. Bog ohrani v naših srcih vsako njihovih besedi, potem smemo se nadejati, da so milostlj. gospod nadpastir svoj blagi misijon dosegli! — Po pridigi so služili g. jubilar vpricho mil. g. knezoškofa pontifikalno mašo in s krepkim glasom zapeli: Te Deum.

Da so gostoljubni g. prošt zastopnike različnih oblastnj in duhovnike pri svoji mizi pogostili in da so se navadne napitnice vrstile, tega mi pač ni treba na dolgo popisovati, le to moram omeniti, da smo bili res prav veseli, veseli v Gospodu.

V pondeljek so mil. g. knezoškof še tu maševali in potem se med veselim zvonjenjem nazaj v Ljubljano podali. Srčna naša želja je, naj bi nas milostlj. nadpastir spet kmal počastili, do tistih mal in še dolgo pa naj jih ljubi Bog v naš in vse škofije blagor do brotljivo ohrani, kakor tudi iz srca želimo našemu vis. čast. g. proštu jubilaru dočakati še demantno mašo. Bog!

Iz Vipavske doline, 21. nov. — Pretečeno nedeljo 14. nov. imeli smo na Vrhpolji lepo in redko slovesnost, ktera kaže, da ondodni prebivalci so za čast božjo posebno vneti. Vipavski dekan častiti g. J. Grabrijan so z dovoljenjem mil. knezoškofa omenjeno nedeljo blagoslovili novo cerkev na Vrhpolji. Naj mi bo dovoljeno o tej reči nekoliko spregovoriti.

Vrhpoljska soseska šteje okoli tisuč prebivalcev, ki imajo svojo cerkev in svojega duhovna. Cerkev pa je bila za to število v resnici premajhina, pretesna in to tem bolj, ker v to cerkev ob nedeljah in praznikih niso samo domači duhovnjani zahajali, ampak zaradi zložnejše poti tudi tuji, posebno Colci in Budanjci. Cerkev je pa tako in na takem prostoru zidana, da se ne da ne podaljšati, ne kako drugače prostornejša narediti. Zato so že veliko let po Vrhpolji gojili željo po novi prostornejši cerkvi. Toda nova cerkev potrebuje veliko truda, lepo svoto novcev; treba je bilo resnega prevdarka in zrelega premišljevanja, preden se težavno delo prične. Že prejšnji kurat, častiti gospod Hofstetter, zdaj postojnski dekan, so v ta namen denar nabirali, ker bilo je več radodarnih ljudi, ki so se v svoji zadnji oporoki spominjali nove cerkve. Oglasé se tudi drugi domači in vnanji dobrotniki, ki obljubijo podpirati potrebno delo. To Vrhpoljce nagne, da se vdajo temu delu. 21. avgusta l. 1871 položil se vpricho čast. gosp. dekana vipavskega, postojnskega, domačega kurata Pečarja in drugih duhovnih in svetnih gospodov, prvi kamen za novo cerkev na mestu, kjer je rastla turšica in nekaj vinskih trt. Zdaj stoji prekrasna cerkev do delana in čast dela vrlim Vrhpoljcem. Obris te cerkve so v tej reči dobro zvedeni gospod dekan sami napravili; domači izvrstni stavbar Matija Baško pa je zidanje prav lepo izpeljal. Lahko se sme reči, da nova vrhpoljska cerkev s svojim slogom in simetrijo prekosi vse cerkve vipavske doline. Izpeljana je v renaissanskem slogu v podobi križa; 16 sežnjev je dolga, 4 široka in 6 visoka. Zvonik je nad velikimi vrati speljan na kviško in manjka mu le še primerne strehe. Okna v cerkvi so visoka, lepo izdelana in dajejo cerkvi obilno svetlobo. Se ve, da marmornate altarje, zvonove, orglje in še nekatere druge reči prenesli so iz stare cerkve, ker ni mogoče pičlej soseski vsega iz novega narediti. Tlak je iz lepo obdelanega

kraškega belega in črnega kamna, klopi vse nove, kaj močno in lepo izdelane. Posebno pa se odlikuje nova iz cementmarmorja izdelana prižnica. To je izdelal znani domači umetnik gospod Ozbič s svojimi vrliimi in narodnimi sini. Kdor je videl prižnico, vsakemu je jako dopadala. Zares, gospod Ozbič si je s svojim lepim obnašanjem, s svojimi poštenimi in zares umetnimi izdelki pridobil občno spoštovanje in popolno zaupanje. Gotovo ga bodo pri taci in enaci delih cerkveni predstojniki iskali in mu cerkvene izdelke izročevali. Bog živi domače umetnike!

Razun strehe zvonikove je tedaj cerkev zdaj dodelana in lahko se je 14. nov. blagoslovila. K tej svečanosti je prišlo ogromno število ljudi, tudi duhovnikov in drugih gospodov je bilo mnogo; bilo bi jih pa še več, ko bi bilo vreme vgodnejše. Cesta, po kateri je ljudstvo in gospoda od stare cerkve proti novi šla, bila je preprežena z venci, ob krajih stali so lepi maji in tudi nekaj napisov je bilo videti.

Častiti gospod dekan blagoslové novo cerkev, kakor velewa rimski obrednik, in darujejo potem sami daritev svete maše, in tudi nagovor imeli so sami. Zapopadek govora je bil blizo ta le: „Ljudje dandanes navadno kakšno težavno podvzetje zato prevzamejo, da jim kaj dobička prinese; ste li tudi vi, dragi Vrhpoljci, zato novo cerkev zidali, da bi vam kakšen časen dobiček nesla?“ To vprašanje so gospod dekan pretresali v svojem govoru. Prav po domače in umevno so razkladali prostemu ljudstvu bolečine današnjega časa in ob enem tudi skeleče šibali materijalce, egoizem in ateizem. Pokazali so v svojem govoru, da Vrhpoljce ni nagnila tako imenovana novošegna ali brezbožna omika k zidanju te cerkve, ampak, nagnila jih je kršanska omika, ktera sama sme se imenovati omika. K sklepu gospod govornik prosijo svoje poslušavce, da se naj nikdar ne sramujejo pokazati se zveste sinove matere katoliške cerkve in da naj ne gledajo na tako imenovane razsvetljene, ki se enako zavrženim angeljem nad Boga povzdigniti hočejo. Po dokončani službi božji podajo se duhovni in drugi gospodje h kosilu v hišo gospoda deželnega poslanca Mateja Lavrenčiča, kjer so se živahno zabavali. — K sklepu zakličem: Slava vrlim Vrhpoljcem, ki se niso ustrašili tako težavnega dela! Kdor je imel priložnost gledati potrpežljivost, s ktero so vse težave prenašali; kdor je bil priča te nevtrudljivosti pri delu: mora spoznati, da neka nevidljiva moč jih je podpirala in gnala do konca. Dokler bo verno ljudstvo cerkve zidalo v čast vsegamogočnemu Bogu, zastoj bo liberalizem bruhal svoj strup proti naši sv. veri!

Od Drave, 23. nov. Po naključbi mi pride št. 22. „Slov. učitelja“ v roke in pregledovaje posamezne liste, najdem v njih zaporedoma razna poročila o učiteljskih shodih, eno suhoparnejše od drugega, in konečno še eno šolsko, ki pa je, da ga ne bi nihče pregledal, debelo natisnjeno: „Iz Središča. (Šolsko poročilo narodne šole o letu 1875).“ To pa mora že kaj izbornega in strokovnjaškega biti, si mislim, ker ondodne tičke dobro poznam, posebno pa g. nadučitelja, ki kaj rad k nam priroma in svojo liberalno učenost prodaja, za ktero pa bi bil enkrat skoraj težko kovaško pestnico počutil, pa k sreči je po rakovo odlazil. Prečitam toraj celo poročilo, čitam ga še enkrat bolj pazljivo, a kaj, čobodra ostane čobodra. V tem poročilu je vse nekako zmedeno in povrh še dokaj deloma enostranskega, deloma celo neresničnega. — Ko je g. nad-

učitelj učitelje — v prvi vrsti posvetne in potem — secundo loco — katehete, naštel in nekako patetično omenil tudi svojo suprugo, ktera pa, primaruha, za učiteljico nima še toliko sposobnosti, kakor doslužen „frajtar“ za učitelja — ko je razložil celo zgodovino osode polne drevesnice, o kateri se je že mnogo pisarilo, ter povedal, koliko dreves se je že nasadilo, in kako so se otroci v sadjereji marljivo teoretično in praktično podučevali, po vsem tem pride še le, kar bi se spodobilo na prvo mesto, začetek šole. In kaj meniš, dragi čitatelj, kako se je v Središču šola začela? Gotovo tako, kakor drugod. O kaj še! „S sveto mašo in zahlavno (menda zahvalno) pesnijo“, pravi poročilo. Ko sem še v Bergešicah v šolo hodil, smo v začetku šole sv. duha pomoči in razsvetljevanja prosili in še le h koncu šolskega leta zahvalno pesem peli; — v Središču je po tem takem koj narobe, kakor še marsikaj drugega v šolskem poročilu. Po njem soditi, bi človek zares mislil, da so učenci z učitelji v treh letih že čez 1500 drevesec v drevesnico nasadili, pa kaj, da je vse to le kosmata laž; kajti vsa drevesca bila so iz Maribora pripeljana in na stroške krajnega šol. sveta posajena in učenci so, kakor mi je samovidec povedal, v pretečenem šolskem letu k večjemu šestkrat v drevesnico pokukali in par minut po zemlji brskali, ut aliquid fecisse videantur. In kdo naj bi nje tudi učil! Mar g. nadučitelj, ki še pojma o praktični sadjereji nima? — In enako bi — soditi po poročilu — človek menil, da je središki krajni šolski svet, pravo nemškutarsko gnjezdo, ker je sklenil, da se ima v tretjem razredu nemščina prednašati. A vsa čast večini tamošnjega šol. sveta, ki je skoz in skoz vrlo narodna, izvzemši iz Nemčije došlega prvosednika in menda tudi nadučitelja, ker rajši nemški „Weltblatt“ in „Pädag. Zeitschrift“, nego slovenske časopise s svojim denarjem podpira. In ravno nemški predsednik je, kakor mi je iz nanesljivega vira znano, v seji dne 12. vel. travna 1874 predlagal, naj se v tretjem razredu vsi predmeti v nemščini prednašajo, a narodna večina je odločno rekla: ne, ampak nemščina ima k večjemu biti le učni predmet in ta še le v tretjem razredu. — Pa te stvari dalje razpravljati, bi bilo v osinjak dregati, zato naj bode dovolj; le g. nadučitelju središkemu še konečno svetujem, naj drugopot svoje šolsko poročilo piše bolj nepristrano in resnično, in ker že sveto mašo omenja, naj tudi šolarske spovedi ne prezira, in če bi čitatelj poročila moral nehoté misliti, da je tudi šola središka brezverska, ker je boje krajnega šolskega sveta prvosednik drugoverec.

K. M.

Domače novice.

V Ljubljani, 25. novembra.

(G. dr. Janezu Bleiweis), ki je včeraj obhajal svoj god, je odbor kmetijske družbe kranjske v torek podaril srebrno čašo v spomin 25letnega njegovega brezplačnega delovanja v kovaški šoli na Poljanah. Predsednik gosp. baron Wurzbach je v izvrstnem govoru našteval zasluge g. doktorja za blagor domovine naše, ki je brezplačno opravljal to, za kar drugod drago plačujejo učenike ter s tem državi mnogo prihranil. Na večer so pevci čitalnični svojemu ljubljanskemu predsedniku pod oknom zapeli več lepih domačih pesmic. Vsak narodnjak pa mora zlasti zdaj, ko imamo toliko pomankanje delavnih moči, iz celega srca vsklikniti: Bog nam ohrani vrlega našega očeta še mnogo let!

(V častni spomin Francetu Prešernu) napravi narodna čitalnica v nedeljo 28. t. m. veliko besedo s sledečim programom: 1. „Slavnostni govor“, govori doktorand prava gosp. Iv. Tavčar. 2. Vinko Vinař — „Pjevajmo“, moški zbor. 3. Gumpert — „Rondo“, valcer za sopran s spremljevanjem glasovira poje gospa Odijeva. 4. Hayedn — „Št. 56“, kvartet za dvoje gosli, violo in violon. 5. M. Vilhar — „Slavski dom“, samospjev za bas in moški zbor. Solo poje gosp. J. Kocelj. 6. Kreutzer — tercet iz opere „Nachtlager von Granada“ za sopran, tenor in bariton, pojó gospá D. Odijeva in gospoda J. Meden in V. Valenta. 7. Mašek — „Gazele“. Besede Fr. Prešernove; deklamacija z moškim zborom; deklamuje gosp. Ant. Jeločnik. — Začetek ob 7. uri zvečer. — Častite ude vljudno vabi odbor.

(Iz seje deželne odbora 20. novembra.) Ustno poročilo deželnega glavarja o posvetovanji enketne komisije pri deželni vladi o prenapredbi sedanje gozdne postave vzelo se je na znanje. — Prošnje za eno izpraznjeno štipendijo razpuščenega samostanskega zavoda (v Mekinah in Velesovem) za hčere zaslužnih Kranjskih rodovin žlahnega stanú izročile so se s predlogom trojice prošnje deželni vladi, da jih predloži na najvišem mestu v podelitev štipendije. — Dopis deželne vlade, da je v zadnjem deželnem zboru sklenjena postava zaradi enakih plač učiteljic na ljudskih in meščanskih šolah, kakor jih imajo učitelji, zadobila cesarjevo potrjenje, vzel se je na znanje.

(Občni zbor kmetijske družbe) je bil včeraj. Vdeležilo se ga izdatno število udov. Med posameznimi nasveti je bil tudi ta, naj glavni odbor obrne se do dotičnega mesta zavoljo toliko posilnih prodaj posestev zaradi zaostalih davkov in ostrega iztirjanja, ki se je letos vršilo, kar je gotovo velika zapreka kmetijstvu.

(Zasežen) je bil zopet včerajšnji „Slov. Narod“.

(Gorelo) je v noči od 23. do 24. t. m. na starem trgu. Ogenj se je prijel stropa; nagla pomoč je odvrnila večjo nesrečo.

(Nova zimska obleka za revno šolsko mladež) se tudi letos v katoliški družbi napravlja. Milosrčne gospé obleko za 30 dečkov in 30 deklic marljivo izdelujejo in jo bodo gotovo tudi dovršile do sv. Miklavža, ko se obleka otrokom navadno razdeljuje. A manjka še najpotrebnejše reči, namreč — denarja. Da so Slovenci sočutni za tuje rane in nezasluzeno revščino, kaže se zlasti sedaj, ko tako radovoljno skladataj darove za pribegle revne in potrebne rodbine bosenske in hercegovinske. A napačno bi bilo pri usmiljenju za vnanje in tuje reveže pozabiti na domače, za ktere imamo po izreku apostelnovem še veliko bolj skrbeti kakor za vnanje; zato se za trdno nadjamo, da bodo dobrodejni prebivalci ljubljanski to že veliko let obstoječo, za revno šolsko mladež silno koristno napravo podpirali tudi za naprej in s svojimi darovi pripomogli, da bode katoliška družba za to storjene stroške poravnala. Vsak še tako majhen darek se hvaležno sprejme in se zamore izročiti ali visokočastitemu gospodu proštu dr. Jarcu, predsedniku družbe katoliške, ali pa kateremu gospodov katehetov ljudskih šol ljubljanskih, ali pa gospodu učitelju Močniku in stolnemu kaplanu g. Klunu. Dan razdelitve bomo ob svojem času naznanili, da bodo p. i. podpiratelji te blagodejne naprave imeli priliko vdeležiti se te slovesnosti in veseliti se z veselimi otroci.

(Nekaj mikavnega o nemškem gledališču.) Nam in ogromni večini Ljubljancanov je nemško gledališče gotovo deveta briga, zato se ne zmenimo za-nj drugače, ko da Slovencem prigarjamo, naj ne hodijo va-nj, kakor nemčurji k slovenskim predstavam ne hodijo. O nemških predstavah poročata tedaj le „Laib. Ztg.“ in „turški list“; ali marveč v teh dveh vodja Schwabe sam, ki na ta način sam svojo mavho hvali in sicer tako, da se je neka kritika, ktero je vodja spisal, še vredniku „turškega lista“ predebela zdela in je zato ni hotel sprejeti, marveč spisal drugo, menda bolj pravično; pa tudi manj poveljevalno. To pa je vodjo Schwaba spravilo s hišice in razposlal je bil po mestu nek tiskan spis, v katerem se pred občinstvom opravičuje in kritikovalca „turškega lista“ dolži, da hoče s svojimi neslanimi kritikami nemško gledališče v Ljubljani na nič spraviti. „Turški list“ na to napade Schwaba in podá občinstvu isto kritiko o precej slabi predstavi, ktero mu je on (Schwabe) poslal in ki v nebo povzdiga njega (Sch.) in vse igralce, da bi se tako občinstvo za nos vodilo in v gledališče vabilo. — Kakor smo rekli, nas vse to nič ne brige, a mikavno je vendar-le, ker se s tega spozna, s kakimi zvijačami se hoče pri nas obdržati nemško gledališče.

Umrli so:

13.—22. novembra. Dr. Avg. Andrioli, dež. dež. zdravniški svetovalec v pokoju, 73 l., za mrtudom na možganih; France Mahkota, delavčev otrok, 5 l., za davico; Franciška Pust, tesarjev otrok, 14 m., za sprideno krvijo; Marija Lisa, dekla, 29 l., za krčem; Matija Zakotnik, delavec, 31 l., za jetiko. — Ana Galovic, nadčuvajev otrok, 3 l., in Jožef Mahkota, delavčev otrok, 4 l., za davico; Jernej Novak, mizarjev otrok, 3 m., za sušico; Urša Baumgartner, delav. udova, 63 l., za oslabiljenjem pljuč; Antonu Masaku za silo krščeno dete. — Anton Pac, bivši gostilničar, 79 l., za oslabiljenjem drobovja; Amalija Turšič, čuv. otrok, 2½ l., za davico. — Franc Strikar, gostac, 39 l., za sprideno krvijo. — Marija Stožek, hišnega poposetnika žena, 62 l., za oslabiljenjem pljuč. Ana Potokar, zasebnica, 45 l., za jetiko; Marija Majdič, gostinja, 70 l., za prsno vodenico; Ana Engler, kupčeva vdova, 70 l., za mrtudom. — Špela Bayr, hiš. vdova, 73 l., za oslabiljenjem; Johana Jarc, kajž. otrok, 3 ted., za božjastjo; Cene Turšič, čuv. otrok, 8 m., za davico.

Telegrafične denarne cene 24. novembra.

Papirna renta 69.60 — Srebrna renta 73.70 — 1860letno državno posojilo 110.99 — Bankine akcije 925 — Kreditne akcije 196.10 — London 113.30 — Srebro 104.80. — Ces. kr. cekini 5.37 — 20Napoleon 9.12.

Denarstvene cene. 23. novembra.

	Državni fond.	Denar.	Blago.
5% avstrijska papirna renta	69.65	69.75	
5% renta v srebru	73.75	73.35	
Srečke (lozi) 1854. l.	105.25	105.50	
„ „ 1860. l. celi.	110.80	111.—	
„ „ 1860. l. petinke	116.50	117.—	
Premijski listi 1864. l.	136.—	137.—	
Zemljiščine odveznice.			
Štajarske po 5%	95.—	95.50	
Kranjske, koroske in primorske po 5%	95.—	—	
Ogerske po 5%	81.15	81.50	
Hrvaške in slavonske po 5%	85.—	85.50	
Sedmograške po 5%	79.75	80.25	
Delnice (akcije).			
Nacionalne banke	925.—	926.—	
Unionske banke	79.—	79.25	
Kreditne akcije	199.—	199.20	
Nizozavstr. eskomptne družbe	161.—	163.—	
Anglo-avstr. banke	99.60	99.80	
Srečke (lozi).			
Kreditne po 100 gld. a. v.	162.50	164.—	
Tržaške „ 100 „ k. d.	13.50	14.—	
„ „ 50 „ „ „	56.—	56.50	
Buđenske „ 40 gld. a. v.	25.50	25.75	
Salmove „ 40 „ „ „	36.—	36.50	
Palfi-jeve „ 40 „ „ „	25.—	25.80	
Clary-jeve „ 40 „ „ „	25.75	26.—	
St. Genois „ 40 „ „ „	27.25	27.75	
Windischgrütz-ove „ 20 „ „ „	22.50	24.25	
Waldstein-ove „ 40 „ „ „	20.75	23.—	
Srebro in zlato.			
Ces. cekini	5.35	5.36	
Napoleonsd'or	9.09	9.10	
Srebro	104.50	104.70	

Naslednji Blaznikovi dediči v Ljubljani.